

Marian Paździor

Konkurs na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego 1988 r.

Ochrona Zabytków 43/2 (169), 100-102

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NAGRODY ZA OCHRONĘ ZABYTKÓW RFN¹

Od dziesięciu lat wręczane są, ufundowane przez Niemiecki Narodowy Komitet Ochrony Zabytków, nagrody za ochronę zabytków. Są one najwyższym wyróżnieniem w tej dziedzinie w Republice Federalnej Niemiec. Honoruje się nim osobistość lub zespoły, których inicjatywa przyczyniła się do zachowania i ratowania obiektów i zespołów zabytkowych. Przyznawane są one również przedstawicielom środków masowego przekazu, którzy zwracali uwagę na aktualne problemy dotyczące tych zagadnień.

Te coroczne nagrody przyznawane są w postaci:

- pierścienia Karola Fryderyka Schinkla,
- srebrnej półkuli,
- nagrody dla dziennikarzy wraz z dyplomem, zawierającym omówienie osiągnięć laureata.

Pierścień Karola Fryderyka Schinkla i srebrna półkula przewidziane są przede wszystkim dla osobistości, które wyróżniły się w dziedzinie ratowania obiektów zabytkowych. Nagrodami dla dziennikarzy są stypendia, dzięki którym mogą oni zapoznać się z metodami pracy i problemami ochrony zabytków w innych krajach europejskich.

Nagrody wręczono w dniu 5 grudnia 1988 r. w Berlinie Zachodnim w obecności prezydenta RFN - Richarda von Weizsäckera.

Pierścień K. F. Schinkla przyznany został prof. dr. inż. Ludwigowi Deitersowi, Berlin (NRD), w latach 1961-1986 generalnemu konserwatorowi Instytutu Ochrony Zabytków w NRD. Prof. dr L. Deiters odpowiadając za tak znaczący obszar, w trudnym okresie powojennym, przyczynił się do rozwoju ochrony dóbr kultury w NRD w stopniu zapewniającym jej uznanie i wysoką międzynarodową pozycję. Rozbudował

też niezbędne fachowe kontakty z ośrodkami konserwatorskimi krajów sąsiednich.

Jeśli w świadomości środkowej Europy zaistniał znów, historycznie uzasadniony, jeden niemiecki krajobraz zabytkowy i stworzone zostały podstawy dla przyszłej fachowej wymiany doświadczeń, bazującej na tradycjach jednej niemieckiej ochrony zabytków, to jest to także w dużej mierze zasługą prof. L. Deitersa.

Srebrne półkule otrzymali:

- Erhard Bouillon, Höchst, od ponad 20 lat członek Zarządu Höchst AG, który zaangażował się czynnie nie tylko w zachowanie zabytkowych budowli, będących własnością firmy, ale także w ratowanie i sanację starego miasta w Höchst oraz w powołanie i popieranie Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków;

- dr Robert Knüppel, Lubeka, w latach 1976-1988 burmistrz Lubeki. Swoim postępowaniem i decyzjami wywalczył właściwe miejsce dla ochrony zabytków w polityce komunalnej, konsekwentnie realizując postawione sobie cele, jak dowartościowanie i wzmocnienie miejskiej ochrony zabytków, zachowanie wartości kulturowych starego miasta w Lubecie i poszczególnych obiektów, objęcie ochroną przedmioty czy też rozwoju badań historycznych;

- prof. dypl. inż. Hans P. Köllmann, Dortmund, wieloletni, zaangażowany pedagog, inicjator przedsięwzięć w różnych dziedzinach ochrony zabytków. Odznaczył się swymi inicjatywami w dziedzinie ratowania i zachowania zabytków techniki. Jego osobistą zasługą było uratowanie przed zniszczeniem i rozbiórką hali maszynowej w kopalni Zollern II w Dortmund-Bövinghausen, wybitnej budowli przemysłowej z początków naszego wieku;

- dypl. inż. Marie-Luise Niewodniczańska, Bitburg, honorowy konserwator powiatu Bitburg-Prüm, wieloletni członek Krajowej Rady Ochrony Zabytków. Od wielu lat angażuje się osobiście i finansowo w zachowanie dziedzictwa kulturowego na wsi. Zdolała pozyskać ludność wiejską dla sprawy zachowania i ochrony dóbr kultury. Wiele historycznych obiektów wiejskich zabudowań i zespołów zabytkowych jej zawzięte przetrwanie. Jej zasługą był też rozwój współpracy z sąsiednimi rejonami w Luksemburgu i Belgii.

- Redakcja Kulturalna „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, Frankfurt, w serii artykułów zajęła się wybitnymi obiektami, których zachowanie może zapewnić tylko natychmiastowa interwencja. Przykładami są tu obiekty pochodzące z różnego okresu i o różnym znaczeniu, jak wiadukty autostrad z lat trzydziestych czy budynki uzdrowskowe z XIX w. Głównie są to obiekty nie objęte jeszcze formalnie ochroną i dlatego pozostawione są na pastwę sobiepańskich decyzji różnych gremiów.

Nagrody dla dziennikarzy otrzymały cztery osoby:

- Georg F. Förtsch, z rozgłośni Bayerischer Rundfunk,
- Gerd Dieter Liedtke, współpracownik rozgłośni Bayerischer Rundfunk,
- dr Wolfgang Neumann-Bechstein, Zweites Deutsches Fernsehen (Drugi Program Niemieckiej Telewizji),
- Barbara Hildebrandt, współpracowniczka Zweites Deutsches Fernsehen.

Klemens Koczorowski

¹ *Deutscher Preis für Denkmalschutz*. Schriftenreihe des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz, 1988, nr 38.

Od redakcji

Cieszyć się należy, że w innych krajach zaangażowani działacze honorowani są tak poważnymi wyróżnieniami, a smucić się można, że w naszym kraju dotąd nie znaleźliśmy odpowiedniej formy podziękowania dla naszych wybitnych i oddanych sprawie osobistości i instytucji.

KONKURS NA NAJLEPSZEGO UŻYTKOWNIKA OBIEKTU ZABYTKOWEGO 1988 R.

Celem konkursu jest popularyzacja idei ochrony zabytków, a zarazem zachęta do rozwijania mecenatu instytucji oraz osób fizycznych nad dobrami kultury. Nagrody konkursowe mają za zadanie uhonorowanie wzorowych gospodarzy i użytkowników, którzy własnym przykładem zachęcają innych do opieki i przejmowania cennych obiektów zabytkowej architektury.

Uczestnicy konkursu są zgłaszani do Ministerstwa Kultury i Sztuki przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, którzy mają z urzędu nadzór nad prowadzonymi przez nich pracami. Obowiązują następujące zasady: właściciel lub użytkownik zabytkowego obiektu musi być spoza resortu kultury i sztuki; zgłoszony obiekt po raz pierwszy staje do konkursu; prace wykonane w ciągu ostatnich pięciu lat; koszty tych prac, przynajmniej częściowo, ponosił właściciel lub użytkownik obiektu; wykonanie robót cechuje wysoka jakość; funkcja obiektu jest zgodna z wytycznymi konserwatorskimi;

obiekt jest właściwie zagospodarowany i wzorowo utrzymany; wyposażenie wnętrza jest w zgodzie z zabytkowym charakterem obiektu i wymogami estetyki.

Zgłoszone obiekty podlegają ocenie w trakcie komisyjnych lustracji. Jury konkursu bierze pod uwagę następujące kryteria:

1) stopień trudności przeprowadzonych prac ze względu na stan obiektu przed jego przejęciem; zaangażowanie własnych środków finansowych użytkownika,

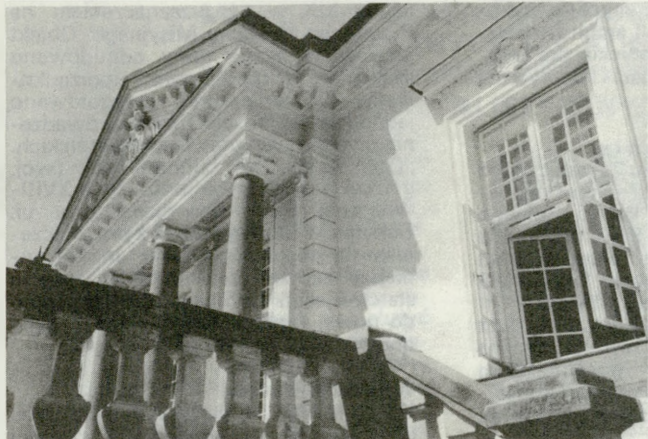
2) estetyka i utrzymanie obiektu, jakoś prac remontowych, wyposażenie wnętrza, stan elementów wyposażenia, utrzymanie otoczenia,

3) zaangażowanie społeczne w dziedzinie ochrony zabytków, inicjatywa i zaangażowanie w pracach remontowych, opieka nad innymi zabytkami w okolicy, oddziaływanie na środowisko przez należyte korzystanie i wzorowe utrzymanie obiektu.

Do konkursu w 1988 r. zgłoszono 17 obiektów z 9 województw. Do nagród i wyróżnień wytypowano 14 laureatów. Przyznano 1 nagrodę specjalną, 7 nagród I stopnia, co świadczy o wysokim stopniu zrozumienia idei konkursu, 2 nagrody II stopnia, 2 nagrody III stopnia oraz 2 wyróżnienia.

Z powyższej liczby laureatów (14) 5 obiektów pochodzi z resortu rolnictwa, 3 to obiekty sakralne, 2 użytkowane przez ośrodki kultury leśnej, 1 użytkowany przez resort edukacji narodowej, 1 zagospodarowany przez przedsiębiorstwo turystyczne, 1 użytkowany przez przedsiębiorstwo UNITRA i 1 przez „Dom Książki”.

Nagrodę specjalną otrzymał Instytut Zootechniki - Zakład Doświadczalny w Balicach k. Krakowa - za kompleksową rewaloryzację zespołu pałacowo-parkowego, z przeznaczeniem na siedzibę dyrekcji (z reprezentacyjną salą konferencyjną) oraz Ośrodek Kształ-

1. Balice – pałac, fragment elewacji frontowej (fot. J. Krzyszkowski)

3. Grabianowo – dwór, galeria malarstwa (fot. B. Cynalewski)

2. Balice – pałac, fragment lustrzanego hallu (fot. J. Krzyszkowski)

4. Poznań – fasada kościoła oo. Bernardynów (fot. B. Cynalewski)

czenia Kadr Zootechnicznych Ministerstwa Rolnictwa.

Obiekt ten, o charakterze rezydencjonalnym – zbudowany w XVI w. przez Bonerów, przebudowany w XIX w. przez księcia Dominika Radziwiła według projektu architekta Tadeusza Stryeńskiego – poddano kompleksowej rewolucyjnej, trwającej od 1981 do 1988 r. Dzięki staraniom dyrekcji Instytutu Zootechniki w Krakowie i osobistemu zaangażowaniu wielu pracowników zakładu, pałac został wzorowo zagospodarowany, a wystrój wewnątrz może być przykładem dbałości o artystyczne i estetyczne wyposażenie obiektu godne jego historii.

Nagrody I stopnia:
Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie (woj. kaliskie) za wzorowe wykonanie prac remontowo-konserwatorskich XIX-wiecznej oficyny zamkowej w Gołuchowie, z przeznaczeniem na Muzeum Leśnictwa. Dołożono również wszelkich starań, aby przeprowadzić konserwację polichromowanych stropów, kominków, boazerii oraz stolarki okiennej i drzwiowej. Użytkownik ma zamiar remontować inne obiekty z tego zespołu, przeznaczając je na cele wystawiennicze z uwzględnieniem problemów technik leśnych, przyrodniczych podstaw leśnictwa, gospodarki łowieckiej itp.

Klasztor oo. Franciszkanów-Bernardynów w Poznaniu za przywrócenie dawnej świetności zespołowi kościelno-klasztornemu z przełomu XVII/XVIII w., zniszczonemu w czasie okupacji hitlerowskiej. Godny podkreślenia jest fakt, że prace wykonano systemem gospodarczym według wskazań konserwatora zabytków. Kilka sal klasztornych przeznaczono na urządzenie ekspozycji pamiątek misyjnych, udostępnianych zwiedzającym.

Kombinat PGR w Manieczkach (woj. poznańskie) za odrestaurowanie i adaptację XIX-wiecznego pałacyku w Grabianowie na Ośrodek Ochrony Środowiska

ska i galerię malarstwa współczesnego. Dzięki staraniom dyrektora kombinatu, mgr. inż. Jana Baiera, jest to już siódmy pałac odrestaurowany przez niestrudzonego propagatora idei ochrony zabytków w Wielkopolsce¹.

Kombinat PGR w Kazimierzu (woj. poznańskie) za wzorowe wykonanie prac konserwatorskich XIX-wiecznego pałacu w Komorowie z przeznaczeniem na ośrodek wypoczynkowy jak również za staranne uporządkowanie założenia parkowego okalającego pałac.

Kombinat PGR w Jarostawcu (woj. poznańskie) za odrestaurowanie według wskazań wojewódzkiego konserwatora zabytków XIX-wiecznego pałacyku w Krewowie z przeznaczeniem na ośrodek połowań dewizowych. Remont kapitalny obiektu wykonała własna brygada remontowa, przywracając budowli pierwotny jej wygląd. Zadbano również o wyposażenie wnętrza stylowymi meblami o wysokim standardzie.

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Turystyczne „Wisła” we Włocławku za kompleksową rewaloryzację XVII-wiecznego zajazdu polskiego przy pl. Wolności 5 z przeznaczeniem na hotel, gastronomię i usługi. Na podkreślenie zasługuje przywrócenie zajazdowi dawnej jego funkcji oraz wyposażenie wnętrza w nowoczesne meble, nawiązujące swym charakterem do mebli stylowych.

Parafia rzymskokatolicka kościoła p.w. Św.Św. Piotra i Pawła w Strzegomiu (woj. wrocławskie) za przeprowadzenie prac konserwatorskich gotyckiej budo-

wli sakralnej. Z dużą starannością wykonano konserwację detali architektoniczno-rzeźbiarskich oraz gotyckiej polichromii o wysokiej wartości historycznej i artystycznej.

Nagrody II stopnia:

Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego UNITRA w Warszawie za remont kapitalny gmachu dawnego Banku Rolnego przy ul. Nowogrodzkiej 50 w Warszawie z przeznaczeniem na biura. Obiekt zbudowany został w latach 1926–1928 przez architekta Mariana Lalewicza. Po II wojnie światowej uległ powolnej, lecz stalej dewastacji. Prace rewaloryzacyjne wykonano systemem gospodarczym uwzględniając wszelkie wymogi konserwatorskie, dotyczące bogatego wystroju elewacji.

Zbiorcza szkoła gminna w Stoszowicach (woj. wrocławskie) za prawidłowo przeprowadzony remont zabytkowego pałacu w Budzowie, pochodzącego z pierwszej połowy XVIII w. z przeznaczeniem na siedzibę szkoły podstawowej. Zdemastrowany pałac w końcu lat siedemdziesiątych nie był użytkowany. Dzięki inicjatywie i zaangażowaniu kuratorium oświaty i wychowania oraz dyrekcji gminnej szkoły zbiorczej pałacowi przywrócono dawną świetność.

Nagrody III stopnia:

Klasztor oo. Misjonarzy Oblatów Marii Niepokalanej w Smolanach (woj. suwalskie) za przywrócenie dawnej świetności zespołowi klasztornemu, poreformackie-

mu z XIX w., z przeznaczeniem na Prowincjat Klasztoru Misyjnego. Obiekt przejęty w stanie ruiny odbudowano systemem gospodarczym, uporządkowano otoczenie oraz przygotowano jednonawowy kościół do przeprowadzenia zasadniczych prac konserwatorskich. „Dom Książki” w Lubniewicach (woj. gorzowskie) za wyremontowanie XVIII-wiecznej chaty drewnianej przy ul. Bohaterów Stalingradu 35 z przeznaczeniem na księgarnię. Obiekt ten, najcenniejszy zabytek drewniany w zespole staromiejskim Lubniewic, adaptowano do nowej funkcji, zachowując w pełni oryginalne podziały i układ wnętrza.

Wyróżnienia:

Kombinat PGR w Starej Dąbrowie (woj. szczecińskie) za uratowanie zespołu dworskiego w Malkocinie, pochodzącego z przełomu XVIII/XIX w. Prowadzone są prace przy dworach w Tolczu, Nowej Dąbrowie i Łęczynie.

Cech Rzemiosł Różnych w Gorzowie Wielkopolskim za odrestaurowanie kamienicy pochodzącej z przełomu XVII/XVIII w. z przeznaczeniem na siedzibę Cechu i Izby Rzemieślniczej.

Marian Paździor

¹ Sylwetkę mgr. inż. J. Baiera ukazuje wywiad autora *Pańskie oko*, opublikowany w „Spotkaniach z Zabytkami” 1987, nr 6, ss. 22–23.

IX NARADA KOORDYNATORÓW GRUPY ROBOCZEJ KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH DS. KONSERWACJI ZABYTKÓW, HISTORII, KULTURY I MUZEALIÓW

IX międzynarodowa narada koordynatorów Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów odbyła się w dniach 21–26 sierpnia 1989 r. w Ulan Bator. Udział w niej wzięli przedstawiciele Bułgarii, Czechosłowacji, Kuby, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Węgier i Związku Radzieckiego, a także gospodarze.

Obrady otworzył i przywitał wszystkich zebranych wiceminister kultury Mongolskiej Republiki Ludowej, Szirsiedijn Cend-Ajusz. Obradom przewodniczył sekretarz generalny Grupy Roboczej, doc. dr hab. inż. Tadeusz Polak. Głównym tematem spotkania – poza przedstawieniem sprawozdań z działalności w latach 1987–1989 – była pomoc specjalistyczna dla mongolskich konserwatorów. Wieloletnie doświadczenia Grupy Roboczej we współpracy z krajami takimi, jak Wietnam czy Kuba, którym organizacja zaoferowała znaczną pomoc materiałową i personalną, wpłynęły na to, że w czasie dyskusji mówiono o różnych formach pomocy dla Mongolii. Kraje członkowskie podejmują wspólne prace badawcze i konserwatorskie na terenie

dawnej stolicy Mongolii, Kara Korum, przeprowadzają też inwentaryzację wybranego województwa (ajmaku) w celu zapoznania specjalistów mongolskich z problemami ewidencji zabytków i badań źródłowych. Wszystkie kraje członkowskie Grupy Roboczej zobowiązały się do popularyzowania problematyki związanej z dziejami kultury i zabytków Mongolii. Pracownie konserwatorskie w krajach członkowskich Grupy Roboczej będą prowadzić badania specjalistyczne. Do Polski przyjadą stażyści konserwatorzy i technicy, którzy będą się szkolić w Pracowniach Konserwacji Zabytków. Strona polska ma już doświadczenia we współpracy z Mongolią, albowiem od 1988 r. na terenie świątyni Dżanrajsega w Ulan Bator działa misja konserwatorska.

W czasie obrad mówiono też o organizacji dalszych prac, perspektywach współpracy z ICOMOS-em i ICCROM-em. Uczestnicy obrad – a wielu z nich działa aktywnie w tych organizacjach – wypowiedzieli się pozytywnie o możliwości wymiany doświadczeń i wspólnych pracach.

Strona mongolska przygotowała naradę niezwykle starannie, umożliwiając jej uczestnikom zapoznanie się ze wszystkimi niemal najważniejszymi zabytkami tego pięknego kraju. Zorganizowano specjalistyczną wycieczkę do Tonju-Kuka – dawnego cmentarza z okresu tureckiego. Goście zwiedzili też świątynię Dżanrajsega, gdzie pracowali w tym czasie polscy konserwatorzy, a także pałac Bogdo Gegena w Ulan Bator. Inne zabytki zaprezentowano w czasie specjalnego pokazu wideo w Ministerstwie Kultury Mongolii.

Uczestnicy obrad zwiedzili też nowo utworzoną Pracownię Konserwacji Zabytków w Ulan Bator, której kierownikiem jest wychowanek Wydziału Konserwatorstwa i Zabytkoznawstwa UMK, D. Chiszigbajar. Potrzeby tej pracowni są duże i kraje członkowskie Grupy Roboczej są zainteresowane w pomocy konserwatorom mongolskim. Dziesiąta, jubileuszowa narada koordynatorów Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych odbyła się w 1990 r. w Polsce.

Magdalena Gumkowska